

Arşivlerde Bilgiye Erişim Problemleri: Devlet Arşivleri Başkanlığındaki Belge Özetleri Hakkında Bir Değerlendirme

Problems of Access to Information in Archives: An Evaluation on Folder Summaries in the Directorate of State Archives

Sinan SÜMBÜL

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Sümbül, S. (2025). Arşivlerde bilgiye erişim problemleri: Devlet Arşivleri Başkanlığındaki belge özetleri hakkında bir değerlendirme. *Bilgi Dünyası*, 26(1), 287-318. doi: 10.15612/BD.2025.800

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2025.800

Geliş Tarihi / Received: 03.02.2025

Kabul Tarihi / Accepted: 26.05.2025

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.06.2025

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Arşivlerde Bilgiye Erişim Problemleri: Devlet Arşivleri Başkanlığındaki Belge Özetleri Hakkında Bir Değerlendirme

Sinan SÜMBÜL*

Öz

Kanıt değeri taşıyan önemli belgelerin toplandığı, düzenlendiği ve hizmete sunulduğu kurumlar olan arşivler, bilimsel araştırmalar için çok önemlidir. Arşivlerde bilgiye erişimi sağlamak için yapılan işlemlerden biri belge özetlerinin çıkarılmasıdır. Bu makalenin amacı, Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan belge özetlerindeki eksikliklerin giderilmesine ve bu konuda yaşanan bilgiye erişim problemlerinin çözümüne katkı sağlamaktır. Çalışma, Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivindeki Milli Eğitim Bakanlığı fonunda bulunan kütüphaneler ile ilgili Arap harfli belgeleri kapsamaktadır. Makale, nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüş ve bir durum deseni çalışması yapılmıştır. Makalede nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Belgelerin elde edilmesinde belgesel tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Makalede, belge özetleri, Devlet Arşivleri Başkanlığı (DAB) tarafından hazırlanan Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesine uygun şekilde hazırlanmış mıdır? Belge özetleri, uluslararası kuruluşlar olan Amerikan Arşivciler Derneği (Society of American Archivists, SAA) ile Uluslararası Arşiv Konseyi (International Council on Archives, ICA) tarafından ortaya konulan tanımlama alanlarına uygun mudur? sorularının cevapları aranmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda, arşiv belgeleri için oluşturulan özetlerde, belgelerde geçen kişi ve kurumlara ait bilgilerde eksiklikler olması nedeniyle bilgiye erişim problemleri olduğu ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın özgün yanı Devlet Arşivleri Başkanlığındaki belge özetlerini bilgiye erişim açısından ele alması ve olası özetler hakkında bilgi vermesidir.

Anahtar sözcükler: Bilgi ve belge yönetimi, Devlet Arşivleri Başkanlığı, bilgiye erişim, arşiv belgeleri, belge özetleri.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, sinan.sumbul@istanbul.edu.tr

Problems of Access to Information in Archives: An Evaluation on Folder Summaries in the Directorate of State Archives

Sinan SÜMBÜL*

Abstract

Archives, as institutions where important records of evidential value are collected, organized, and made accessible, are significant for scientific research. One of the processes performed to facilitate access to information in archives is the summarization of records. This article aims to contribute to addressing deficiencies in the record summaries within the State Archives and to resolving related issues concerning access to information. The scope of the study is limited to Arabic-script records related to libraries found in the Ministry of National Education collection within the Republican Archive of the Presidency of the State Archives. The research employed a qualitative methodology, utilizing a case study design. Document analysis, a qualitative research method, was applied, and the documentary scanning technique was used to obtain the relevant documents. The article investigates whether the record summaries comply with the classification guidelines set forth by the Prime Ministry Ottoman Archive Classification Instructions prepared by the General Directorate of State Archives. It also examines whether these summaries align with the descriptive standards established by international organizations such as the Society of American Archivists (SAA) and the International Council on Archives (ICA). As a result of the findings obtained from the study, it was revealed that there are problems of access to information due to the lack of information about the people and institutions in the summaries created for archival records. The unique aspect of this study lies in its focus on record summaries within the Directorate of State Archives from the perspective of information accessibility, providing insights into potential summary formats.

Keywords: Information and records management, Directorate of State Archives, access to information, archive records, records summaries.

* Asst. Prof. Dr., Istanbul University, Department of Information and Records Management, sinan.sumbul@istanbul.edu.tr

Giriş

Bilimsel araştırmalar için önemli bilgi merkezlerinden biri olan arşivler, kanıt değeri olan ve muhafaza edilmesi gereken önemli belgelerin toplandığı, düzenlendiği ve hizmete sunulduğu kurumlar olarak toplumsal yaşamda önemli bir yere sahiptir. Birincil kaynaklara ev sahipliği yapan arşivlerin bilimsel araştırmalar için taşıdığı önem çok büyüktür. Arşivlerin ve diğer bütün bilgi merkezlerinin temel fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için yapmaları gereken işlemler belgelerin seçilmesi, düzenlenmesi ve hizmete sunulması şeklinde özetlenebilir. Arşivlerde belgeler, düzenleme ve tanımlama işlemleri altında tasnif edilir. Tasnif işlemleri sırasında araştırmacıların bilgiye hızlı ve doğru şekilde ulaşabilmeleri için yapılanlardan biri de belge özetlerinin çıkarılmasıdır. Amerikan Arşivciler Derneğinin (Society of American Archivists, SAA) bu konudaki yaklaşımı, belge özetlerinin, her koleksiyonun provenansını, başlığını, serisini, tarihlerini ve kapsamını ihtiva etmesi gerekir (Pearce-Moses, 2005, s. 376) şeklindedir. Arşiv standartları konusunda en önemli kuruluşlardan biri olan Uluslararası Arşiv Konseyi (International Council on Archives, ICA), tanımlamada, referans kodu, başlık, üretici, tarih, tanımlama biriminin kapsamı ve tanımlama düzeyini gerekli temel öğeler olarak görmektedir (ICA, 2000, s. 9). Türkiye’de arşiv belgelerinin özetlerinin hazırlanması konusunda Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’nün (günümüzde Devlet Arşivleri Başkanlığı) 1992 yılında hazırladığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesinde tanımlama öğelerinin ve özet bilgilerinin belgedeki bütün önemli ve sonuç bildiren bilgileri kapsamı gerektiği ifade edilmekte ve özetlerde, kim, nerede, neden, nasıl, ne zaman sorularına cevap verilmesi beklenmektedir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992, s. 25-26). Arşiv belgesinin kısa ve öz olarak tarih, konu, isim gibi temel erişim unsurlarını içeren kısaltılmış şekline özet denir (Rukancı ve diğerleri, 2023, s. 109). Belge özetlerinin hazırlanması konusunda Anameriç’in yaklaşımı dikkat çekicidir.

Belge özetleme, hem arşiv yönetiminin hem de arşiv belgelerine/malzemesine erişimin süreçlerinden biridir. Özetlemede temel amaç, bilgi parçalarının gramer kurallarına dikkat edilerek mantıksal bir dizge içerisinde anlamlı şekilde kısaltma işlemini ifade etmektedir. Ancak özetleme salt belgenin/malzemenin tanımlanması değil erişimi olanaklı kılan ‘kolaylaştıran’ verileri içeren -içermesi gereken- bir süreçtir. (Anameriç, 2019, s. 17)

Bu konuda, ICA tarafından ortaya konulan standartlardan, yedi tane temel alan belirleyip bunların alt düzeydeki detayları ile bir özel arşive nasıl uyarlanacağını gösteren çok önemli bir çalışma Niyazi Çiçek tarafından yapılmıştır (Çiçek, 2017). Çiçek tarafından yapılan bu çalışma farklı koleksiyonlara uyarlanabilecek örnek bir çalışma olması açısından oldukça önemlidir. Belge özetleri, Türkiye gibi alfabe değişikliği yaşamış ülkelerde çok önemli bir hale gelmektedir. Arap alfabesi ile yazılan arşiv belgelerini herkes okuyamadığı için bu belgeler ile ilgili özetlerin hazırlanması hem çok önemlidir hem de büyük bir özen gerektirmektedir. Çünkü araştırmacılar bu özetlere

bakarak araştırma konuları ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşmak istemektedirler. Nitekim günümüzde ağırlıklı olarak web taraması ile araştırma yapılmakta ve bu araştırmalarda anahtar sözcükler kullanılarak belgelere ulaşılmaktadır. Belgelerin özetlerinde ne kadar çok tanımlayıcı öge olursa araştırmacıların bilgiye erişimi o nispette kolay olacaktır. Belgelerdeki bilgiler özetlere tam olarak yansıtılmaz ise bilgiye erişim zorlaşacak ve aranılan konuya ulaşmak için fonlar tek tek seçilerek araştırma yapmak gerekecektir. Bu durum araştırmacılar açısından çok büyük zaman ve emek kaybına sebep olmasının yanı sıra aranılan bilgiye ulaşmak çoğu zaman mümkün olamayacaktır. Dolayısıyla özet bilgilerin araştırmacılar için bilgiye erişimde vazgeçilmez araçlardan biri olduğu söylenebilir.

Devlet Arşivleri Başkanlığı, hem Osmanlı Devleti'nden kalan arşiv belgeleri hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin arşiv belgelerine sahip olması bakımından Türkiye'deki en önemli bilgi merkezlerinden biridir. Devlet Arşivleri Başkanlığında, arşiv belgelerinin korunması ve kolayca taşınması için dayanıklı ve arşiv belgelerinin fiziksel özelliklerine uygun kutu, sandık, gömlek/föy, dosya/klasör gibi taşıyıcı/koruyucu malzemeler kullanılmaktadır (Rukancı ve diğerleri, 2023, s. 80). Farklı türde arşiv belgeleri bu koruyucu malzeme içerisinde muhafaza edilmektedir. Arşiv belgelerinin muhafazası için kullanılan dosya ve gömleklerin özetleri hazırlanmaktadır. Devlet Arşivleri Başkanlığı için hazırlanan rehberde "...dosyada bulunan bütün gömleklerin özetleri listelenmektedir. Eğer dosya ve gömlek numarası yazılarak arama yapılacak olursa, doğrudan ilgili gömleğin özeti gelecektir..." (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2017, s. 294) ifadeleri yer almaktadır. Arşivcilik literatüründe gömlek/föy; bir fondaki serilere ait dosyalardaki arşiv belgelerini fiziki olarak birbirinden ayırıp belgeleri muhafaza etmek için kullanılan, üzerinde içindeki belgelere ait kimlik bilgilerinin bulunduğu genellikle kitap kabı biçiminde ikiye katlanmış hafif mukavva, sert karton veya kâğıt yaprağına (Rukancı ve diğerleri, 2023, s. 65) denilmektedir. Araştırmalar bu özetlerden yararlanılarak yapılmaktadır. Ancak gömleklerde birden fazla arşiv belgesi bulunabilmektedir. Araştırma yapılırken arama sonuç ekranında ulaşılan gömlekler için "belge özeti" ifadesi yer almaktadır. İçerisinde birden fazla belge bulunan gömlekler için bu ifade yanıltıcı olabilmektedir. Çünkü oradaki özet bir belgenin değil gömleğin özettir ve bir gömlekte birden fazla ve farklı konularda belge bulunabilmektedir. Makale kapsamında ele alınan gömleklerde bu durum gözlenmiş ve özet bilgilerinin gerek Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesi gerek SAA ve ICA'nın tanımlama konusundaki yaklaşımları dikkate alındığında yetersiz olduğu görülmüştür. Makalede, bilgiye erişim konusundaki bu önemli sorunun çözümüne katkı sunulması hedeflenmiştir.

Bilgi merkezlerinde bilgiye erişim konusu önemli bir yer tutmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan belge özetlerinin hazırlanması bilginin organizasyonu ile ilgili olan ve bilgiye erişimi etkileyen bir konudur. Bu sebeple var olan bilgi kaynaklarından yararlanmayı mümkün kılan erişim konusunda ülkemizde yapılan belli başlı çalışmalardan bazıları hakkında kronolojik sıraya göre bilgi vermek gerekmektedir.

Bu konuda “Arşivcilikte Genel Tasnif Sistemi ve Bileşenleri” isimli makale arşivlerdeki tasnif sistemleri hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Makalede, arşivlerdeki tasnif işlemlerinin ilgili arşivin amacına uygun ve etkin bir hizmet verebilmesi için belirleyici olduğu ifade edilmekte, türü ve miktarı göz önünde bulundurularak belirlenecek genel tasnif sistemi ile bu sistemin hangi amaçlarla, hangi yöntemlerle ve nasıl bir süreçte yapılması gerektiği örnekleri ile açıklanmaktadır (Rukancı ve Koç, 2010).

Bu konudaki önemli çalışmalardan biri “Uluslararası Arşiv Tanımlama Standardının Türkiye’deki Özel Koleksiyonlar İçin Kullanılma Koşullarının Değerlendirilmesi: İSAM Kütüphanesi Ziyad Ebüzziya Evrakı Örneği” adlı çalışmadır. Uluslararası Arşiv Konseyi (International Council on Archives, ICA) tarafından ortaya konulan ISAD(G) standartlarından, yedi tane temel alan belirleyip bunların alt düzeydeki detayları ile bir özel arşive nasıl uyarlanacağını gösteren çalışma, farklı koleksiyonlara uyarlanabilecek örnek bir çalışma olması açısından dikkat çekicidir (Çiçek, 2017).

Burçak Şentürk’ün, “Provenans ve Orijinal Düzene Saygı Prensiplerinin Arşiv Malzemesinin Düzenlemesi ve Tanımlanması Açısından Gerekliliği” (2017) ile “Arşivsel Tanımlama: Arşivi Görünür Kılmanın Vazgeçilmez Unsuru” (2019) isimli çalışmalarında arşivlerde düzenleme konusu ele alınarak arşivsel düzenlemenin önemli noktalarına değinilmiştir.

Bu konudaki önemli çalışmalardan biri de “Arşivlerde Tanımlama ve Üstveri: Osmanlı Dönemi Belgeleri” adlı kitaptır. Çalışmada, Osmanlı dönemi arşiv belgelerinin düzenlenmesi ve tanımlanması konusu ele alınmış, belgelerin karakteristik özelliklerine göre üstveri elemanlarıyla tanımlama yapmanın önemine değinilmiştir (Şentürk, 2019).

Bu konuda önemli çalışmalardan biri “Arşivlerde Belge Özetleme, İndeks ve Katalog Standardı Oluşturma” adlı makaledir. Bu makalede arşiv belgelerine erişimin, nitelikle alanları kadar belgenin içeriği ile doğru orantılı olduğu ve özetlemenin araştırmacıların belgeye erişim için kullanabileceği kelimelerden oluşması gerektiği ifade edilmektedir. Araştırmacıların ihtiyaç duyduğu belgeye erişimini sağlayacak özetleme sürecinde belge içeriğinde bulunan zaman, yer, kişi, kurum ve konu bilgilerinin mutlaka yer alması gerektiği belirtilmektedir. Özetleme yapılırken konu ve anahtar kelime seçiminde kavramsal dizin (thesaurus) ve konu listelerinin kullanılmasının önemi üzerinde durulmaktadır (Anameriç, 2019).

Konu ile ilgili diğer bir dikkat çekici çalışma, “Dijital Çağda Değişen Belge Olgusunun Arşivcilikte Düzenleme ve Tanımlamaya Etkisi: Literatüre Dayalı Bir İnceleme” başlığını taşımaktadır. Makalede, gelişen teknoloji ile belge formlarında yaşanan değişimlerin tanımlama ve düzenleme işlemlerine nasıl yansıdığı ve bu konuda geleneksel yöntemlerin yeterliliği literatüre dayalı olarak değerlendirilmektedir (Akgün ve Çiçek, 2022).

İshak Keskin ve Ceyhan Güler'in birlikte hazırladığı "Arşiv Hizmetleri Değerlendirme (Akreditasyon) Kriterleri ve Devlet Arşivleri Başkanlığının (Türkiye) Arşiv Hizmetlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışma, Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından yürütülen arşiv hizmetlerini ele alması bakımından dikkat çekicidir (Keskin ve Güler, 2023).

Araştırmanın Amacı, Problemi ve Araştırma Soruları

Türkiye'deki en önemli bilgi merkezlerinden biri olan Devlet Arşivleri Başkanlığındaki farklı fonlara ait arşiv koleksiyonları tasnif edilip tanımlanırken dosya ve gömleklerde bulunan belgelerin özetleri hazırlanmaktadır. Özellikle Arap harfli olan arşiv belgelerinin Latin harfleri ile özet bilgilerinin çıkarılması araştırmacılar için çok büyük önem taşımaktadır. Araştırmacılar bu özetlerden faydalanarak araştırmalarını gerçekleştirmektedir.

Gömleklerde birden fazla arşiv belgesi yer alabilmektedir. Devlet Arşivleri Başkanlığının web sayfasında araştırma yapılırken arama sonuç ekranında ulaşılan gömlekler için "belge özeti" ifadesi kullanılmaktadır. İçerisinde birden fazla belge bulunan gömlekler için bu ifade yetersiz ve yanıltıcı olabilmektedir. Nitekim özet bilgisi bir belgenin değil gömleğin tamamının özetidir. Ancak birden fazla ve aynı konu ya da işin (vaka) farklı işlemlerine ait belgelerin bulunduğu gömleklerde bu özet ifadeler yetersiz olabilmektedir. Makale kapsamında incelenen gömleklerde bu durum gözlenmiş ve özet bilgilerinin hem Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesinde belirtilen hususlara hem de SAA ve ICA'nın tanımlama konusundaki yaklaşımlarına göre yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca çıkarılan bazı özetlerde belgede yer alan kimi özel şahıs ve kurum isimlerine yer verilmediği bazı özetlerde de yanlış okumalara bağlı olarak hatalı bilgilerin verildiği görülmektedir. Bilgiye erişim açısından önemli bir sorun olan özet bilgilerin yetersizliği çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Makalede, belge özetleri, Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanan Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesine uygun şekilde hazırlanmış mıdır? Belge özetleri, uluslararası kuruluşlar olan SAA ile ICA tarafından ortaya konulan tanımlama alanlarına uygun mudur? sorularının cevapları aranmıştır.

Makalenin amacı, Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan gömlek özetlerindeki bilgi eksikliklerine dikkat çekerek bilgiye erişim problemlerinin çözüme kavuşturulmasına katkı sunmaktır. Bu amaca ulaşmak için gömleklerde yer alan bütün belgelerin dikkatli bir şekilde okunması ve belgelerde geçen bütün özel şahıs ve kurum isimleri ile tanımlayıcı bilgilerin her birine özetle yer verilmesi gerekmektedir. Nitekim makalede ele alınan belgeler incelenerek özet hazırlamak için örnek olabilecek değerlendirmeler yapılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür ve bir durum deseni çalışması yapılmıştır. Makale hazırlanırken araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Olguların ve olayların doğal ortamda izlendiği nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır. Nitel araştırmalar, konuları derinlemesine anlamayı amaçlayan ve “nasıl” ile “niçin” sorularına odaklanan araştırma yöntemleridir (Kıral, 2020, s. 173; Sak ve diğerleri, 2021, s. 229). Bu bağlamda, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan doküman analizi yöntemi, diğer yöntemleri destekleyici bir araç olmasının yanı sıra, tek başına da bağımsız bir araştırma yöntemi olarak kabul edilmektedir (Bowen, 2009, s. 29; Morgan, 2022, s. 66). Doküman analizi, fiziksel ya da elektronik dokümanları sistematik bir şekilde inceleyerek yeni anlamlar ve bakış açıları geliştirmeye, ayrıca deneysel bilgiler elde etmeye olanak tanır (Hoepfl, 1997, s. 49; Kıral, 2020, s. 173; Morgan, 2022, s. 64; Sak ve diğerleri, 2021, s. 241). Doküman analizi yöntemi, araştırmacılara verileri derinlemesine analiz etme ve yorumlama fırsatı sunarak bilimsel çalışmalara önemli katkılar sağlamaktadır. Bu sebeple çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Belgelerin toplanmasında belgesel tarama tekniğinden yararlanılmıştır.

Veri Toplama

Çalışma, Başkanlık Cumhuriyet Arşivi Milli Eğitim Bakanlığı fonunda bulunan 1923-1928 yılları arasındaki kütüphanecilik ile ilgili Arap harfli belge özetleri ile sınırlıdır. Arap harfli belgelerden bu alfabeyi bilmeyen araştırmacıların yararlanması ancak bu belgeler için hazırlanan özetler vasıtası ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple araştırma Arap harfli belgeler üzerine odaklanmış ve 1923-1928 yılları arası ile sınırlı tutulmuştur. Dolayısıyla çalışma sonucunda ortaya konulan tespitler de araştırma kapsamındaki verilerle sınırlıdır.

Makalede benimsenen araştırma sorularını cevaplayabilmek için Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivindeki Milli Eğitim Bakanlığı fonunda bulunan 1923-1928 yılları arasındaki kütüphaneler ile ilgili Arap harfli belgeler tespit edilmiştir. Konu ile ilgili belgelere ulaşmak için Devlet Arşivleri Başkanlığının web sayfasında Cumhuriyet Arşivi içinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı fonunda “hafız-ı kütüb, katalog, kitap, kütüphane, kütüphaneci” sözcükleri ile aramalar yapılmıştır. Aramalar sonucunda ulaşılan özet bilgiler incelenmiş ve uluslararası tanımlama alanlarındaki temel öğelere uygun olmayan veya tanımlama için kullanılan kavram ve sözcüklerin belirli bir durum, kişi, kurum ve yer bağlamında net bilgi içermeyen özetler arasından seçim yapılmıştır. Örneğin inceleme sonucunda altı tane gömlek seçilmiş ve bu gömleklerde bulunan 52 tane belge okunup değerlendirilerek belirtilen problemler çerçevesinde özetlerin yetersiz olduğuna dair tespitler yapılmıştır.

Veri Analizi

Çalışma kapsamında verilerin analiz edilme sürecinde öncelikle özetlerinde, hangi kişi veya kurum hakkında bilgi verildiği net olarak ifade edilmeyen dokümanlar Devlet Arşivleri Başkanlığının web sitesinden indirilmiştir. Özet bilgilerinde net ifadelerin olmadığı tespit edilen gömleklerdeki toplam 52 tane Arap harfli belge tek tek okunarak Latin harflerine aktarılmıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığının web sitesinde yer alan gömlek özetleri ile aynı gömlek içinde yer alan belgelerin içerikleri karşılaştırılmıştır. Gömlek özetlerinin gömlekteki bütün belgeleri kapsayıp kapsamadığı incelenmiştir. Gömlek özetlerinin gömlekte yer alan belgelerdeki temel öğeleri (SAA, ICA gibi kuruluşlara tarafından belirlenen tanımlama alanları) içerip içermediği incelenmiştir. Her gömlek için bir tablo oluşturularak gömlekte yer alan belgelerdeki bütün bilgiler genel hatlarıyla ortaya koyulmuştur. Ayrıca her bir gömlek için yukarıda belirtilen uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu tanımlama alanlarına uygun referans özet örneği hazırlanmıştır.

Özet Çıkarma Kriterleri

Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatnamede arşiv belgeleri için özet çıkarırken dikkat edilecek hususlar şu şekilde özetlenebilir:

- Özetle kim, nerede, neden, nasıl, ne zaman sorularına cevap verilmeli, belgeyi kapalılığa yer vermeyecek şekilde açıklayan ve konunun genel çerçevesini belirleyen sorulara cevap bulunmalıdır.
- Özetle tahmin ve iddialara yer verilmemeli, şahsi yorumlarda bulunulmamalıdır.
- Özetle lüzumsuz ifadelerden kaçınarak sadece konunun özü verilmeli, belgenin içeriğiyle doğrudan ilgisi bulunmayan yer, şahıs ve kurum adlarına yer verilmemelidir.
- Ekinde kitap, dergi, broşür, gazete vs. bulunan belgelerin özetlerinde, söz konusu yayınların orijinal isimleri ile varsa yazar ve neşredildiği yer bilgileri belirtilmelidir.
- Birden fazla konu içeren belgelerde, her farklı konu için ayrı özet hazırlanmalı ve aralarına kesme işareti konmalıdır.
- Osmanlı dönemine ait tabirler (yer, müessese, rütbe, unvan vb.) orijinal şekliyle yazılmalıdır.
- Yabancı dilde yazılmış belgelerde geçen tabirler, sadece sözlük anlamlarına göre birebir tercüme edilmemeli, orijinal ismi tespit edilerek kullanılmalıdır.

- Özetlerin düzgün, okunaklı, Türkçenin temel yapısına ve imlâ kurallarına uygun olmasına dikkat edilmeli ve günümüz Türkçesinin kullanılmasına özen gösterilmelidir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992, s. 26-29).

Bu konuda, Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatnamede belirtilen hususlar ile SAA'nın, belge özetlerinin, her koleksiyonun provenansını, başlığını, serisini, tarihlerini ve kapsamını içermesi gerekir (Pearce-Moses, 2005, s. 376) yönündeki yaklaşımı ve ICA'nın hazırladığı ISAD(G) dikkate alınarak özetlerin nasıl hazırlanması gerektiği konusunda kriterleri belirlemek mümkün olabilir. ISAD(G)'de yedi temel alan vardır. Bu yedi alanı şu şekilde sıralamak mümkündür: kimlik, kontekst (bağlam), içerik ve yapı, erişim ve yararlanma, yardımcı (ilişkili) materyaller, notlar, tanımlama kontrolü alanlarıdır (Çiçek, 2016, s. 294-295; ICA, 2000, s. 13-35) Bu alanlardan kimlik, kontekst (bağlam), içerik ve yapı alanları, belge özetlemede dikkate alınması gereken alanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Kimlik alanı, beş alt başlık içermektedir. Bunlar; referans kodu, başlık, tarih, tanımlama düzeyi ile tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu başlıklarından oluşmaktadır. Kontekst (bağlam) kapsamında yer alan üreticinin adı alt maddesinin özet işlemlerinde kullanılması gerekmektedir. İçerik ve yapı alanında yer alan kapsam ve içerik alt maddesi de belge özetlerinin hazırlanmasında dikkate alınması gereken hususlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Yukarıdaki bilgilerden hareketle arşiv belgelerinin özetlerini hazırlamak için gerekli parametreleri üç ana başlık altında sıralanan alt başlıklar ile birlikte toplam yedi başlık altında değerlendirmek mümkün olabilir (Çiçek, 2016, s. 294-295; ICA, 2000, s. 13-35). Bu yedi başlık, Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatname ve SAA'nın belge özetleri konusundaki yaklaşımı ile düşünüldüğünde aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Çiçek, 2016, s. 294-295; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992, s. 25-26; ICA, 2000, s. 13-35; Pearce-Moses, 2005, s. 376):

- Referans kodu
- Başlık
- Tarih (ne zaman)
- Tanımlama düzeyi
- Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl)
- Üreticinin adı (kim)
- Kapsam ve içerik (neden ve nerede)

Bulgular

Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan arşiv belgeleri tarihin birinci elden tanıkları olmaları sebebi ile araştırmacılar için çok büyük önem taşımaktadır. Araştırmacıların bu belgelere hızlı ve doğrudan ulaşabilmeleri için tanımlama öğelerinin ve özet bilgilerinin belgedeki bütün önemli ve sonuç bildiren bilgileri kapsamı ve kim, nerede, neden, nasıl, ne zaman sorularına cevap vermesi gerekmektedir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992, s. 25-26).

Yukarıda, Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatname, SAA'nın belge özetleri konusundaki yaklaşımı ve ICA'nın hazırladığı ISAD(G) dikkate alınarak belge özetlemede kullanılması gereken parametreler, referans kodu, başlık, tarih (ne zaman), tanımlama düzeyi, tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl), üreticinin adı (kim), kapsam ve içerik (neden ve nerede) şeklinde belirlenmiştir. Özetleme, belge içeriğine sadık kalınarak yapılan bir işlem olduğu kadar kullanılan terimlerin de doğru seçilmesi gereken bir eylemdir. Özetleme sürecinde özetin çıkarılmasında kullanılacak sözcüklerin, anlamsal, biçimsel ve söz bilimsel farklılıklarına dikkat edilmelidir. Özetlemede kullanılan yöntemler: tüm belgenin özetlenmesi, belge grubunun özetlenmesi, belge üzerinde yer alan özetin (hülasa/zübde) kullanılmasıdır (Anameriç, 2019, s. 17-19). Özetlemenin süreçleri, konunun belirlenmesi, belirlenen içeriğe göre metnin bağlamının oluşturulması, metnin dilbilgisi kurallarına uygun biçimde yazılması (Anameriç, 2019, s. 20) şeklinde ifade edilebilir.

Belge özetlerinin nasıl olması gerektiği konusundaki bilgiler ışığında Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunan kütüphanecilik ile ilgili bazı arşiv belgeleri ele alınarak konunun daha iyi anlaşılmasına çalışılmıştır.

Tablo 1*BCA,180900/51/259/7 Gümleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi*

Belge No	Belge Özeti
1. Belge	Gazi Osman paşa Sultanisi Müdüriyeti tarafından 26 Nisan [1]339 tarihinde İstanbul vilayeti Maarif Müdürlüğüne gönderilen belgede Hem Maarif Müdürlüğü hem de okul yönetimi tarafından tedarik edilerek okul kütüphanesine konulan kitapların demirbaş defterine kayıtlarının yapıldığı ve demirbaş numaralarını gösteren listenin taktim edildiği ifade edilmektedir.
2. Belge	Gazi Osman Paşa Sultanisi demirbaş defterine kaydedilen kitaplar hakkında bilgi verilmektedir. 1199 – 1206 arasında sıra numarası alan 8 kitap; sıra numarası, adet, nevi ve cinsi, evsafı, geliş tarihi, suret-i tedariki olmak üzere 6 başlık altında kaydedilmiştir. Belgenin alt kısmında Gazi Osman Paşa Sultanisi mührü vardır. Kitaplar: 1- Anadolu'da Yunan zulmü ve vahşeti 2- Nutuk iftitahı 3- İzmir yollarında 4- Sıhhi sahifeler 1 5- Sıhhi sahifeler 2 6- Sıhhi sahifeler 3 7- Felsefe-i İslamiye tarihi 8- Şeyh-i ekberi niçin severim
3. Belge	Belgede yazılı bilgi yoktur. Sadece 12409, 671, 1, 1, 0 şeklinde bazı rakamlar vardır.

BCA,180900/51/259/7 Gümleğindeki Arşiv Belgelerinin Değerlendirmesi: BCA'daki Özetinde **"Kütüphaneye alınacak kitaplar hakkında"** ifadesi bulunan gümlekte söz konusu kütüphanenin neresi olduğu, belgede hangi kurumların ve şahısların isimlerinin geçtiği belirtilmemiştir. Ayrıca belgede okula ait mührün bulunduğu bilgisi de önem taşımaktadır. Özetle bu bilgi de verilmemiştir. Özetteki tarih bilgisi 26.04.1923'tür.

Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatname ile SAA'nın belge özetleri konusundaki yaklaşımı ve ICA'nın hazırladığı ISAD(G)'yi dikkate alarak oluşturulan kriterler göz önüne alındığında olası özet aşağıdaki şekilde oluşturulabilir.

Özet Örneği

Referans kodu: BCA,180900/51/259/7

Başlık: Gazi Osman Paşa Sultanisi kütüphanesine Alınacak Kitaplar

Tarih (ne zaman): 26.04.1923

Tanımlama düzeyi: Föy/Gümlek

Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl): Gömlekte 3 adet belge bulunmaktadır.

Üreticinin adı (kim): Gazi Osman Paşa Sultanisi Müdüriyeti ile İstanbul Maarif Müdürlüğü

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Belgelerin konusu, alınan 8 adet kitabın Gazi Osman Paşa Sultanisi kütüphanesine konulmasıdır. Belgede Gazi Osman Paşa Sultanisi mührü vardır.

Tablo 2

BCA,180900/53/266/7 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi

Belge No	Belge Özeti
1.-10. Belge(ler)	Gömlekteki 10 tane belge müstakil belgeler olmayıp esasında tek bir kütüphane defterinden oluşmaktadır. Bu defterde 521 tane kitabın ismi, yazarı ve türü hakkında bilgi bulunmaktadır.
11. Belge	Mercan Sultani Mektebi antetli bir kâğıda yazılan belgede daha önceki bir yazı ile talep edilen kütüphane defterinin hazırlanarak arz edildiği beyan edilmektedir. Belgenin altında Mercan Sultanisi Müdürü namına muavin Hakkı imzası vardır.

BCA,180900/53/266/7 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Değerlendirmesi: BCA'daki özet bilgisinde "Mersin Sultanisi Kütüphanesi'ne ait kitap listesi" ifadesi bulunan gömlekte aslında Mercan Sultani Mektebine ait kütüphane defteri bulunmaktadır. Burada Mercan yerine Mersin denilerek doğrudan hatalı bilgi verilmiştir. Ayrıca belgelerde yer alan kurum ve şahıs isimleri, Mercan Sultani Mektebi anteti ile okul müdür yardımcısının ismi ve imzası özetle belirtilmemiştir. Belge özetinde bu bilgilerin dikkate alınmamış olması bilgiye erişim açısından sorun oluşturmaktadır. Özetteki tarih bilgisi 16.08.1923'tür. Belgelerin özeti aşağıdaki şekilde oluşturulabilir.

Özet Örneği

Referans kodu: BCA,180900/53/266/7

Başlık: Mercan Sultani Mektebine Ait Kütüphane Defteri

Tarih (ne zaman): 16.08.1923

Tanımlama düzeyi: Föy/Gömlek

Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl): Gömlekte 2 adet belge bulunmaktadır.

Üreticinin adı (kim): Mercan Sultani Mektebi

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Mercan Sultani Mektebine ait kütüphane defteri ve bu defterdeki 521 tane kitabın ismi, yazarı ve türü hakkında bilgi bulunmaktadır. Belgelerde Mercan Sultani Mektebi anteti ile imza bulunmaktadır.

Tablo 3

BCA,180900/51/261/5 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi

Belge No	Belge Özeti
1. Belge	Maarif Vekaleti tarafından 9 Teşrinisani [1]341 tarihinde Hars Müdüriyetine gönderilen belgede; bu eser [Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi] hakkında mukavele düzenlenmesi icap ediyor. Kesin ücret hakkında talimatnamede bir kayıt olmadığından divanda itiraz olması durumunda matbaadan malumat istenilmiş ve muamele bundan dolayı tehir etmiştir. Bir örneği taktim kılınan mukavelenamenin Ahmet Saffet Bey tarafından düzenlenmesi ile dairemize gönderilmesi rica olunur ifadesi bulunmaktadır.
2. Belge	Maarif Vekaleti Matbaa-i Amire Müdüriyeti tarafından 2 Teşrinisani [1]341 tarihinde Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme heyeti başkanlığına gönderilen belgede; Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adındaki eserin Türk tarihi kıtasında basılması halinde yaklaşık 16 forma tutacağı anlaşılmıştır. Ancak eserin basım adedi ve kıtası, sayfaları konulacak levhalar hakkında bazı izahatlar gerektiği belirtilmektedir. Hars müdüriyetinden gelen yazıda bu eserin bir an evvel basılmasının istendiği ancak kitabın basımının belirtilen sebeplere bağlı olduğu ifade edilmektedir. Belgede Matbaa-i amire müdürünün imzası bulunmaktadır. Ayrıca belgenin altında "aidiyeti cihetiyle hars müdüriyet-i alisine taktim" notu bulunmaktadır.
3. Belge	Maarif Vekaleti Hars Dairesi tarafından 22 Teşrinisani [1]341 tarihinde Telif ve Tercüme riyasetine gönderilen belgede; Macarcadan tercüme edilen ve 150 sayfadan oluşan halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adındaki eserin önemine ve aciliyetine binaen matbaa-i amirede bir an evvel basılmasının temini ve eseri tercüme eden Ahmet Saffet Beye de iki yüz liranın verilmesi istenmektedir. Belgenin altında Maarif Vekilinin imzası bulunmaktadır. İmzanın alt tarafındaki notlarda Telif ve Tercüme heyeti reisi ile Hars Müdürünün imzaları ve konuya dair ifadeleri bulunmaktadır.
4. Belge	Maarif Vekaleti tarafından 24 Eylül [1]341 tarihinde Matbaa-i amire Müdüriyetine gönderilen belgede; matbaanıza gönderildiği anlaşılan Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adındaki eserin Rıza Nur beyin Türk Tarihi listesinde hesap edilmek suretiyle kaç formadan ibaret olduğunun süratle bildirilmesi istenmektedir.
5. Belge	18 Kanunusani 1341 tarihinde Eskişehir İmam Hatip Mektebi tarih ve Coğrafya muallimi Numan tarafından coğrafyaya dair başlığı ile yazılan belgede okutulmakta olan coğrafya kitaplarının güzel ve öğrenciler için yeterli olduğu ancak coğrafya öğretmenine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Ayrıca tarih branşında olduğu gibi coğrafyada da Türkçe kelimelere daha çok önem verilmesi temenni edilmektedir.

6. Belge	Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme heyeti tarafından 21 Ağustos [1]341 tarihinde gönderilen belgede; [Menemenlizade] Ethem bey efendiye başlığını taşıyan belgede hukuk-ı esasiye adlı eserin kıymetli olduğunun kabul edildiği ancak okul kitaplarının basımına öncelik verildiği için bu eserin ancak gelecek sene tahsisatından bastırılabilceği ifade edilmektedir. Belgenin altında imza bulunmaktadır. Ayrıca Belgenin alt kısmında Menemenlizade Ethem beyin adres bilgisi vardır.
7.-8. Belge(ler)	Maarif Vekili Vasıf Beyefendiye [Hüseyin Vasıf Çınar] başlığını taşıyan belge, 12 Ağustos 1340 tarihinde Menemenlizade Ethem Bey tarafından yazılan bir mektuptur. Belgenin iki yüzüne yazılan mektupta Menemenlizade Ethem Beyin şahsı ve tercüme ettiği hukuk-ı esasiye adlı eser hakkında detaylı bilgiler bulunmaktadır. Eserin üç ciltten oluştuğu ve devlet matbaasında bastırılmasına karar verildiği, 1. ve 2. ciltlerin basılmasına rağmen 3. cildin aylar geçmiş olmasına rağmen basılmadığı ifade edilmektedir. Bu kitabın yanı sıra Fransız hukukçu Léon Duguit'in konferanslarını da tercüme ederek Maarif vekaletine sunduğunu ancak ona da bir cevap alamadığını belirtmekte ve eserlerinin kendisine geri verilmesini talep etmektedir. Belgenin altında Menemenlizade Ethem Beyin imzası ve adres bilgileri bulunmaktadır.

BCA,180900/51/261/5 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Değerlendirmesi: BCA'daki özet bilgisinde "Halk kütüphanelerine sevk edilecek kitaplar hakkında" ifadesi bulunan gömlekte esasında halk kütüphanelerine gönderilecek kitaplar ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Kütüphaneler ile ilgili olarak yalnızca Ahmet Saffet Bey tarafından tercüme edilen Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adlı kitabın basımı ile ilgili bilgi vardır. Dolayısıyla gömlekteki özet bilgisi hatalı olduğu için bilgiye erişim açısından önemli bir engel oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra özetle, belgelerde geçen kurum ve şahıs isimleri ve imzalar gibi bilgilere yer verilmemiş olması da bilgiye erişim açısından önemli eksiklerdir. Özetteki tarih bilgisi 09.11.1925'tir. Belgeler için olası özet şu şekilde oluşturulabilir:

Özet Örneği

Referans kodu: BCA,180900/51/261/5

Başlık: Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adlı kitap ile hukuk-ı esasiye adlı kitapların basımı

Tarih (ne zaman): 12.09.1924 ile 09.11.1925

Tanımlama düzeyi: Föy/Gömlek

Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl): Gömlekte 8 adet belge bulunmaktadır.

Üreticinin adı (kim): Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Riyaseti, Maarif Vekaleti Hars Dairesi, Matbaa-i Amire, Ahmet Saffet Bey, Eskişehir İmam Hatip Mektebi tarih ve

coğrafya öğretmeni Numan, Menemenlizade Ethem Bey, Maarif Vekili Vasıf [Çınar]

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Ahmet Saffet Bey tarafından tercüme edilen Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi adlı kitap ile Menemenlizade Ethem Beyin tercüme ettiği hukuk-ı esasiye adlı kitabın basımıdır. Belgelerde Mercan Sultani Mektebi anteti ile imza bulunmaktadır. Belgelerde imza vardır.

Tablo 4

BCA,180900/51/261/18 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi

Belge No	Belge Özeti
1.- 2. Belge(ler)	Türk Tarih Encümeni tarafından 29 Temmuz 1341 tarihinde Maarif Vekaleti Hars Dairesi müdüriyetine gönderilen belgede; daha önce gönderilen yazıya cevap verildiği belirtilerek Türk Tarih Encümeni mecmuasından Türkiye Cumhuriyeti dâhilindeki lise, orta mektep ve imam hatip mektepleri kütüphaneleri ile ekli listede ismi bulunan müesseselere gönderildiği ifade edilmektedir. Gönderilmesi istenen müze ve kütüphanelerin isimlerinin bildirilmesi halinde oralara da mecmuadan birer takım gönderileceği belirtilmektedir. Türk Tarih Encümeni antetli kâğıda yazılan belgenin altında Türk Tarih Encümeni başkan vekilinin imzası ile Türk Tarih Encümeninin mührü bulunmaktadır.
3. Belge	Bu belgede, Türk Tarih Encümeni mecmuasının gönderildiği kurum ve kütüphanelerin isimleri ile kaç adet gönderildiği bilgisi vardır. Belgede yer alan kurumlar: 1. Meclis-i Milli kütüphanesi 2. Darülfünun Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi 3. İstanbul Asar-ı Atika müzesi kütüphanesi 4. İstanbul Darülmuallimin Kütüphanesi 5. İstanbul Mekteb-i Mülkiye Kütüphanesi 6. Darüşşafaka Kütüphanesi 7. Millet Kütüphanesi 8. İstanbul Ü. Hukuk Fakültesi Kütüphanesi 9. Beyazıt Devlet Kütüphanesi 10. Ankara'da Milli Kütüphane 11. İstanbul Şehremaneti Kütüphanesi 12. Aydın Sanayi idadisi Kütüphanesi 13. mersin Ticaret idadisi Kütüphanesi 14. Üsküdar kız sanayi mektebi Kütüphanesi 15. selçuk hatun sanayi mektebi Kütüphanesi 16. Erzurum sanayi mektebi Kütüphanesi 17. Bolu sanayi mektebi Kütüphanesi

BCA,180900/51/261/18 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Değerlendirmesi: BCA'daki özet bilgisinde "Bazı kütüphane ve müzelere 'Türk Tarih Encümeni Mecmuası'ndan birer takım gönderilmesi" ifadesi bulunan gömlekteki belgelerde yer alan kurum isimlerine ve imza ile mühürlere yer verilmemiş olması bilgiye erişim açısından önemli bir eksiklikler. Özetteki tarih bilgisi 29.07.1925'tir. Belgeler için olası özet aşağıdaki şekilde oluşturulabilir.

Özet Örneği**Referans kodu:** BCA,180900/51/261/18**Başlık:** Türk Tarih Encümeni mecmuasının kütüphane ve müzelere gönderilmesi**Tarih (ne zaman):** 29.07.1925**Tanımlama düzeyi:** Föy/Gömlek**Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl):** Gömlekte 3 adet belge bulunmaktadır.**Üreticinin adı (kim):** Türk Tarih Encümeni ve Maarif Vekaleti Hars Dairesidir

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Belgelerin konusu, Türk Tarih Encümeni mecmuasının, Meclis-i Milli kütüphanesi, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, İstanbul Asar-ı Atika müzesi kütüphanesi, İstanbul Darülmuallimin Kütüphanesi, İstanbul Mekteb-i Mülkiye Kütüphanesi, Darüşşafaka Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi, İstanbul Ü. Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Milli Kütüphane, İstanbul Şehremaneti Kütüphanesi, Aydın Sanayi idadisi Kütüphanesi, Mersin Ticaret idadisi Kütüphanesi, Üsküdar kız sanayi mektebi Kütüphanesi, Selçuk Hatun Sanayi Mektebi Kütüphanesi, Erzurum Sanayi Mektebi Kütüphanesi, Bolu Sanayi Mektebi Kütüphanesine gönderildiği ve istenen müze ve kütüphanelerin isimlerinin bildirilmesi halinde oralara da mecmuadan birer takım gönderileceği belirtilmektedir. Belgelerde antet, imza ve mühür vardır.

Tablo 5*BCA,180900/53/267/1 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi*

Belge No	Belge Özeti
1. Belge	Trabzon Erkek Muallim Mektebi müdürü tarafından 29 kanunuevvel [1]340 tarihinde Maarif Vekaleti ilk tedrisat müdüriyetine yazılan belgede; Tanin Matbaası'nda basılıp Matbaa-i Amire'ye teslim edilen kitaplar ile ekli listedeki kitapların okul kütüphanesine konulmak üzere gönderilmeleri için matbaa-i amire müdüriyetine emir verilmesi istenmektedir. Yazının sonunda Trabzon Erkek Muallim Mektebi müdürünün imzası vardır. Belgenin altında: telif ve tercüme heyeti riyaset-i umumisine taktim 11 kanunusani [1]340 notu ile ilk tedrisat müdür-i umumi vekilinin imzası vardır. Belge Trabzon Erkek Muallim Mektebi antetli kâğıda yazılmıştır.

-
- 2.-3. Belge(ler)** Trabzon Erkek Muallim Mektebi antetli kâğıda yazılan belge, önceki yazıda yer alan liste olup istenen kitapların isimleri vardır.
Kitaplar:
1. Ruhiyat makaleleri
2. Küçük felsefe tarihi
3. Çocuk bahçesi rehberi
4. Türk diline medhal
5. İktisadiyat tarihi
6. Fakülte Mecmuaları
- 4.-5. Belge(ler)** 28 kanunuevvel [1]340 tarihinde Maarif müdüriyetine yazılan belgede daha önce maarif müdüriyeti tarafından sorulan sorulara cevap verildiği ifade edilmektedir. Belgenin altında Çıldır Karyesi Muallim Hafız Mehmed imzası vardır.
- 6. Belge** Burdur Lise Müdürü tarafından 20.04.[1]340 tarihinde Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına yazılan belgede; Burdur'da bulunan kütüphaneler için gönderilen kitapların 3 paket içinde 15 tanesinin geldiği ve kütüphane sorumlularına teslim edilerek alınan teslim makbuzlarının taktim kılındığı ifade edilmektedir. Yazının sonunda Burdur Lise Müdürünün imzası vardır. Belgenin altında kitaplar ve gönderildiği kütüphanelerin isimleri yer almaktadır.
Kitaplar
1. Ruhü'l-kavanin
2. Tabii ilimler
3. Medeniyet-i kadimenin zevali
4. Hendese dersleri
5. Hukuk-ı esasiye
Kütüphaneler:
1. Müderris Hacı Necip Efendi Kütüphanesi
2. Esadzadeler Kütüphanesi
3. Divan Baba Kütüphanesi
- 7. Belge** Esadzade Kütüphanesi Hafızıkütübü tarafından 20 Nisan [1]340 tarihinde yazılan belge Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyetinin matbaa-i amirede bastırarak gönderdiği kitapların teslim alındığını gösteren ilmühaberdır. Yazının sonunda Esadzade Kütüphanesi Hafızıkütübü imzası vardır. Belgenin üst kısmında kitapların isimleri yer almaktadır.
Kitaplar
1. Ruhü'l-kavanin
2. Tabii ilimler
3. Medeniyet-i kadimenin zevali
4. Hendese dersleri
5. Hukuk-ı esasiye
-

-
- 8. Belge** Divan Baba Kütüphanesi Hafızıkütübü tarafından 12 Nisan [1]340 tarihinde yazılan belge, Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyetinin matbaa-i amirede bastırarak gönderdiği kitapların teslim alındığını gösteren ilmühaberdir. Yazının sonunda Divan Baba Hafızıkütübü imzası vardır. Belgenin üst kısmında kitapların isimleri yer almaktadır.
- Kitaplar
1. Ruh'ül-kavanin
 2. Tabii ilimler
 3. Medeniyet-i kadimenin zevali
 4. Hendese dersleri
 5. Hukuk-ı esasiye
- 9. Belge** Şeyh Mehmet Efendi Kütüphanesi Hafızıkütübü tarafından 20 Nisan [1]340 tarihinde yazılan belge Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyetinin matbaa-i amirede bastırarak gönderdiği kitapların teslim alındığını gösteren ilmühaberdir. Yazının sonunda Müderris Hacı Necip Efendi Taht-ı riyasetinde Şeyh Mehmet Efendi Kütüphanesi Hafızıkütübü imzası vardır. Belgenin üst kısmında kitapların isimleri yer almaktadır.
- Kitaplar
1. Ruh'ül-kavanin
 2. Tabii ilimler
 3. Medeniyet-i kadimenin zevali
 4. Hendese dersleri
 5. Hukuk-ı esasiye
- 10. Belge** Elaziz Maarif Müdürü tarafından 12 Nisan [1]340 tarihinde Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına yazılan belgede; pek çok zorluğa rağmen açılan Elaziz halk kütüphanesinin kitap ihtiyacı olduğu ve bu kütüphaneye ait bir fotoğrafın taktim edildiği ifade edilmektedir. Yazının sonunda Elaziz Maarif Müdürünün imzası vardır.
- 11. Belge** Mersin Ticaret İdadisi Müdürü tarafından 24 Nisan [1]340 tarihinde Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına yazılan belgede; gönderilen kitapların teslim alındığı ifade edilmektedir. Belgede Mersin Ticaret İdadisi Müdürünün imzası vardır.
- 12. Belge** Havza Maarif Encümeni ikinci başkanı Sanisi ve Hilal-i Ahmer başkanı tarafından 14 Haziran [1]340 tarihinde Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına yazılan belgede; Havza idman yurdu kütüphanesi için Samsun Maarif müdüriyeti vasıtasıyla gönderilen iki paket kitabın alındığı ve bundan sonra basılacak eserlerin de Havza'ya gönderilmesinin beklendiği ifade edilmektedir.
- 13.-14. Belge(ler)** Konya Maarif müdürü tarafından 04.02.[1]340 tarihinde Telif ve Tercüme Heyeti başkanlığına yazılan belgede; çocuklara okuma zevki kazandırmak için gönderilen
- Altın ışıık
 - Çocuk cenneti
 - Altın çiftlik
- İsimli kitaplardan 100'er adedinin teslim alınarak okullara gönderildiği ifade edilmektedir. Yazının altında Konya Maarif müdürünün imzası vardır. Belge Konya Maarif Müdürlüğü antetli kâğıda yazılmıştır.
-

BCA,180900/53/267/1 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin Değerlendirmesi: BCA'daki özet bilgisinde "Tanin Matbaası'nda basılıp Matbaa-i Amire'ye teslim edilen kitap listesi, Telif ve Tercüme Heyeti tarafından basılıp kütüphanelere yollanan kitaplar ve Havza'dan kitap talebi" ifadesi bulunmaktadır. Ancak özette, gömlekteki belgelerde yer alan özel şahıs ve kurum isimlerine yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca belgelerde geçen kütüphane ve kitap isimleri ile imza ve mühürlerin de belirtilmemiş olması bilgiye erişim açısından önemli bir eksikliktir. Özetteki tarih bilgisi 29.12.1924'tir. Belgelerin özeti aşağıdaki şekilde oluşturulabilir.

Özet Örneği

Referans kodu: BCA,180900/53/267/1

Başlık: Burdur, Trabzon, Konya, Mersin, Elaziz ve Havza'daki muhtelif halk ve okul kütüphanelerine kitap gönderilmesi

Tarih (ne zaman): 04.04.1924 ile 29.12.1924

Tanımlama düzeyi: Föy/Gömlek

Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl): Gömlekte 14 tane belge vardır.

Üreticinin adı (kim): Trabzon Erkek Muallim Mektebi, Çıldır Karyesi ile Maarif Müdüriyeti, Müderris Hacı Necip Efendi Kütüphanesi, Esadzadeler Kütüphanesi, Divan Baba Kütüphanesi Elaziz halk kütüphanesi, Mersin Ticaret İdadisi, Havza İdman Yurdu, Kütüphanesi, Konya Maarif Müdürlüğüdür.

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Trabzon Erkek Muallim Mektebi için kitap talebi, Çıldır Karyesi ile Maarif müdüriyeti arasında geçen yazışmalar, Burdur'da bulunan Müderris Hacı Necip Efendi Kütüphanesi, Esadzadeler Kütüphanesi ve Divan Baba Kütüphanesi için gönderilen kitaplar, Elaziz halk kütüphanesinin kitap ihtiyacı, Mersin Ticaret İdadisine gönderilen kitapların teslim alınması, Havza İdman Yurdu Kütüphanesi için gönderilen kitapların teslim alınması, Konya Maarif müdürü tarafından gönderilen kitapların okullara teslim edilmesidir. Belgelerde antet ve imza bulunmaktadır.

Tablo 6*BCA,180900/48/244/11 Gümleğindeki Arşiv Belgelerinin Analizi*

Belge No	Belge Özeti
1. Belge	Uşak Gayret İdman Birliği umumi kâtibi tarafından 27.12.1924 tarihinde yazılan belgede Uşak Gayret İdman Birliği tarafından açılmak istenen kütüphane için yardım talep edilmektedir. Belgede Uşak Gayret İdman Birliği umumi katibinin imzası ile birliğin mührü vardır.
2. Belge	Bozok maarif müdürü tarafından 2 Kanunuevvel [1]340 tarihinde Maarif Vekaletine gönderilen belgede, Bozok maarif idaresine ait resmi mührün değiştirilmesi talep edilmektedir. Belgede Bozok maarif müdürünün imzası vardır. Belge Bozok maarif müdüriyeti antetli kâğıda yazılmıştır.
3. Belge	Maarif Vekaleti İhsaiyat Müdüriyeti tarafından 1 Temmuz [1]340 tarihinde Telif ve Tercüme Encümeni Riyasetine gönderilen belgede; Bilumum medeni memleketlerin maarif teşkilatına kanunlarına, muhtelif seviyelerdeki okullarının eğitim programlarına uygun eser ve risaleleri ihtiva etmek üzere muntazam bir kütüphanenin ihsaiyat idaresince kurulması için öncelikle Maarif vekaletinin şubelerinde bulunan bu tür eserlerin İhsaiyat Müdürlüğüne teslim edilmesi istenmektedir. Belgede İhsaiyat Müdürünün imzası vardır. Belge Maarif Vekaleti İhsaiyat Müdüriyeti antetli kâğıda yazılmıştır.
4. Belge	28 Nisan [1]340 tarihinde Hamidabad [Isparta] Vilayeti Maarif Müdüriyeti tarafından Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Encümeni Riyasetine yazılan belgede; Himaye-i etfal ve Halil Hamid Paşa kütüphanelerine Matbaa-i Amire Müdüriyeti vasıtasıyla gönderilen kitapların yerlerine teslim olunarak alınan teslim makbuzlarının taktim edildiği belirtilmektedir. Belge Hamidabad [Isparta] Vilayeti antetli kâğıda yazılmıştır ve belgede Maarif Müdürünün imzası vardır.
5. Belge	19 Nisan [1]340 tarihli belgede - Hukuk-ı esasiye - Ruhul-kavanin - Medeniyet-i kadimenin zevali - Hendsenin usul-i tedrisi İsimli Himaye-i Etfal kütüphanesine ait dört kitabın Isparta Maarif Müdüriyetine teslim edildiği ifade edilmektedir. Belge Isparta Matbaa müdüriyeti antetli bir kâğıda yazılmıştır. Belgede Isparta Himaye-i Etfal Cemiyeti mührü ile cemiyet başkanının imzası vardır.
6. Belge	Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi hafız kütübü tarafından 22 Nisan [1]340 tarihinde yazılan belgede maarif vekalet-i celilesinden gönderilen - Hukuk-ı esasiye - Ruhul-kavanin - Medeniyet-i kadimenin zevali - Yeni tabiat felsefesine methal İsimli dört kitabın Hamid Halil Paşa kütüphanesine konulmak üzere teslim alındığı ifade edilmektedir. Belgede Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi hafız kütübünün imzası vardır.

-
- 7. Belge** Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Encümeni tarafından 15 Mart [1]340 tarihinde Himaye-i Etfal merkezine hitaben yazılan belgede; Matbaa-i amireye daha önce gönderilen belgede Himaye-i Etfal merkezi bulunan mahalleri gösteren bir cetvelin gönderildiği ve basılmış ve basılacak olan kitaplardan bu merkezlere gönderilmesinin istendiği belirtilmektedir. Bu durumun bir daha tekit edileceği ve gönderilme sebeplerinin behemehal temin olunacağı ifade edilmektedir. Belge Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Encümeni antetli kâğıda yazılmıştır.
- 8. Belge** Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından 13 Mart [1]340 tarihinde Maarif Vekaletine hitaben yazılan belgede; Telif ve Tercüme heyetinin neşrettiği eserlerin cemiyet merkezlerine gönderilmesi makamınızca vaat edilmiş ve merkezlerimizin isimleri taktim edilmiş ve bu durum merkezlerimize memnuniyetle bildirilmişti Manisa, Konya, Çorum, ve tekfurdağı merkezlerimizden aldığımız yazışmalarda kitapların beklenildiği bildirildiğinden gönderimin hızlandırılması ile cemiyet kütüphanelerinin zenginleştirilmesine yardımcı olunması istenmektedir. Belge Himaye-i Etfal Cemiyeti antetli kâğıda yazılmıştır. Belgede Himaye-i Etfal Cemiyeti katibinin imzası vardır.
- 9. Belge** Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından 14 Şubat [1]340 tarihinde Maarif Vekaletine hitaben yazılan belgede; Vekalet neşriyatının [Himaye-i Etfal] merkezlerine gönderileceği hakkındaki karara teşekkür edilmekte ve mevcut merkez ve şubelerin yekununun 80 tane olduğu ve bunlardan şimdilik isimleri aşağıda yazılan merkezlere gönderilmesi rica edilmektedir. Belge Himaye-i Etfal Cemiyeti antetli kâğıda yazılmıştır. Belgede Himaye-i Etfal Cemiyeti katibinin imzası vardır.
- 10. Belge** [Merkezler]:
Kayseri, Kastamonu, Erzincan, Bolu, Artvin, Trabzon, Gümüşhane, Çorum, Isparta, Samsun, Erzurum, Eskişehir, Tokat, yenice, kırk kilise, Bursa, Kütahya, bilecik, Ardahan, Denizli, Edirne, Niğbolu, Adana, Aydın, İzmir, Balıkesir, Saruhan, İstanbul, Kırşehir, Sivas, Konya, Bozok, Antalya, Tekfurdağı.
Belge Himaye-i Etfal Cemiyeti antetli kâğıda yazılmıştır.
- 11. Belge** Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Encümeni tarafından 6 kanunusani [1]340 tarihinde Niğde Maarif Müdürlüğüne hitaben yazılan belgede; Niğde'de açılmak üzere olan umumi kütüphane için Maarif Vekaleti tarafından basılan ve ilişkitedeki listedeki kitapların gönderildiği belirtilmektedir. Belge Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti antetli kâğıda yazılmıştır.
- 12. Belge** [Kitap listesi]: 1. Dağda bulunmuş çocuk, 2. Çocuk ruhiyatı, 3. küçük Asya 4. Bergson 5. Yeni tabiat felsefesine medhal 6. Çocuklar evi 7. Ahlak 8. Timur ve tüzükatı 9. Ruhiyata medhal 10. Çocuk bakımı 11. Tabiat ve insan 12. Islah-ı ırk 13- Altın çiftlik 14. Ruhiyat makaleleri 15. Öksüzler babası 16. iktisat tarihi 17. Çocuk ve mektep 18. İlm-i ahlak 19. Bahtiyarname 20. kürre-i arzda nüfus-ı islam 21. Kadın-erkek ırklar ruhiyatı 22. Türk diline medhal 23. Türk tarihi 24. Türk töresi 25. Kız ve erkek mektepleri sıraları hakkında 26. Maarif hakkında layihalar 27. Muasır Avrupa'da siyasi ve ictimai fikirler ve fikri cereyanlar
- 13. Belge** Maarif Vekaleti İlk Tedrisat dairesi tarafından Telif ve Tercüme heyetine hitaben yazılan belgede; Niğde'de açılmak üzere bulunan umumi kütüphane için Telif ve Tercüme heyeti tarafından basılan kitaplardan birer adet Niğde maarif müdürlüğüne gönderilmesi istenmektedir. Belge Maarif Vekaleti İlk Tedrisat dairesi antetli kâğıda yazılmıştır. Belgede Maarif Vekaleti vekili imzası vardır.
-

BCA,180900/48/244/11 Gömleğindeki Arşiv Belgelerinin İçeriği: BCA'daki özet bilgisinde "Kütüphane kurma talepleri ve kütüphanelere gönderilen kitap listeleri" ifadesi bulunmaktadır. Ancak özetle, arşiv belgelerinde geçen özel şahıs ve kurum isimlerine yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra belgelerde geçen kütüphane isimleri ile imza ve mühürlerin de belirtilmemiş olması bilgiye erişim açısından sorun teşkil etmektedir. Özetteki tarih bilgisi 27.12.1924'tür. Belgelerin olası özeti aşağıdaki şekilde olabilir.

Özet Örneği

Referans kodu: BCA,180900/48/244/11

Başlık: Uşak, Isparta ve Niğde'de Açılacak Olan Halk kütüphanelerine kitap gönderilmesi

Tarih (ne zaman): 06.01.1924 ile 27.12.1924

Tanımlama düzeyi: Föy/Gömlek

Tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl): Gömlekte 13 tane belge vardır.

Üreticinin adı (kim): Uşak Gayret İdman Birliği, Bozok maarif idaresi, Maarif Vekaleti İhsaiyat Müdüriyeti, Himaye-i Etfal Cemiyeti Kütüphanesi, Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti, Halil Hamid Paşa kütüphanesidir.

Kapsam ve içerik (neden ve nerede): Uşak Gayret İdman Birliği tarafından açılmak istenen kütüphane için yardım talebi, Bozok maarif idaresine ait resmi mührün değiştirilmesi, Maarif Vekaleti İhsaiyat Müdüriyeti tarafından bir kütüphane kurulması, Isparta'da bulunan Himaye-i Etfal Cemiyeti Kütüphanesi ile Halil Hamid Paşa kütüphanesi için gönderilen kitabın teslim edilmesi, Maarif Vekaleti Telif ve Tercüme Heyeti tarafından basılan kitapların Himaye-i Etfal Cemiyeti merkezlerine gönderilmesi, Niğde'de açılacak olan halk kütüphanesi için kitap gönderilmesidir. Belgelerde antet, mühür ve imza bulunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde Milli Eğitim Bakanlığı fonunda bulunan ve 1923-1928 yılları arasındaki dönemde üretilmiş olan kütüphaneler ile ilgili bazı Arap harfli belgelerin özetleri ele alınmıştır. Çalışma kapsamında tespit edilen altı gömlek içindeki 52 tane belge incelenmiştir. Yapılan incelemede öncelikle, makalede araştırma sorusu olarak belirlenen, belge özetleri, Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanan Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesine uygun şekilde hazırlanmış mıdır? sorusunun cevabı aranmıştır. Çalışmada ikinci olarak, belge özetleri,

uluslararası kuruluşlar olan SAA ile ICA tarafından ortaya konulan tanımlama alanlarına uygun mudur? araştırma sorusunun cevabı aranmıştır.

Araştırma sorularının cevaplanabilmesi için öncelikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesi olmak üzere SAA ile ICA'nın ortaya koyduğu kriterlerden hareketle özetleme için gerekli parametreler belirlenmiş ve belge özetleri bunlar üzerinden değerlendirilmiştir. Belirlenen parametreler; referans kodu, başlık, tarih (ne zaman), tanımlama düzeyi, tanımlanan ünitenin miktarı ve durumu (nasıl), üreticinin adı (kim), kapsam ve içerik (neden ve nerede) şeklindedir. Yapılan değerlendirme sonucunda özetlerin, belgelerin içeriğini tam olarak yansıtmadığı ve dolayısı ile belirtilen parametrelere uygun olmadığı görülmüştür. Nitekim bulgular bölümünde detaylı bir şekilde açıklandığı üzere incelenen özetlerin gömlek içinde yer alan bütün belgeleri kapsamadığı tespit edilmiştir. Bu durumun hem belgedeki bütün bilgilerin verilmemesi hem de gömlek içinde bulunan bazı belgelerin hiç değerlendirilmemesi şeklinde olduğu görülmüştür.

Devlet Arşivleri Başkanlığının hazırladığı talimatname olmasına rağmen hazırlanan özetlerin bu talimatname doğrultusunda oluşturulmadığı dolayısı ile özetlemede izlenen standart bir yaklaşımın olmadığı tespit edilmiştir. İncelenen özetlere bakıldığında belgelerde geçen kişi/kurum isimleri ile imza/mühür/antet bilgilerinin verilmesi gibi işlemlerin yapılmadığı görülmektedir. Bazı özet bilgilerinde yanlış okumalara bağlı hatalı bilgi verilmesi de bilgiye erişim açısından önemli bir sorundur.

Özet çıkarma kriterleri başlığı altında detaylı şekilde açıklandığı üzere ilgili talimatnamede özet çıkarırken kim, nerede, neden, nasıl, ne zaman sorularına cevap verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. İncelenen özetlerin Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tasnif Talimatnamesine uygun şekilde hazırlanmadığı dolayısı ile birinci araştırma sorusunun olumsuz cevaplandığı görülmüştür.

Genel olarak incelenen özetlerde, belgelerde geçen kişi, kurum ve kuruluşlara ait bilgilere çok az yer verilmiş veya hiç yer verilmemiştir. Belgelerde bulunan mühürler/ imzalar/antetler hakkında hiç bilgi verilmemiştir. İncelenen özetlerin, belgelerin konularını tespit etmede yetersiz kaldığı görülmüştür.

Çalışmada ele alınan özetlerin SAA ile ICA'nın ortaya koyduğu kriterler göz önüne alındığında incelenen özetlerin bu alanlara uygun olarak hazırlanmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple ikinci araştırma sorusu da olumsuz şekilde cevaplanmıştır.

Özetlerdeki mevcut hatalara yol açan çeşitli sebepler olabilir. Bu sebeplerin başında belgelerin tasnif işlemlerinin bir an önce tamamlanması isteği gelmektedir. Ancak hızla yapılan özetlerdeki eksikliklerin farklı şekillerde bilgiye erişim sorunlarına yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu sorunların çözümü için oluşturulacak özetler konusunda

üst veri standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyulması gerekmektedir. Bu konuda Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından çıkarılan 1992 yılındaki talimatnamenin güncel arşivcilik yaklaşımlarına göre yeniden düzenlenmesi faydalı olacaktır. Özellikle ICA'nın hazırladığı ISAD(G) dikkate alınarak özetlerin nasıl hazırlanması gerektiği konusunda kriterler belirlenerek Osmanlı arşiv belgelerinin form özelliklerine uygun şekilde özet hazırlama standartları geliştirilebilir. Bunun yanı sıra Devlet Arşivleri Başkanlığında, gömlek özetlerinin girildiği kayıt ekranına, belirlenen standartlara ait bilgi girişlerinin yapılmasını zorunlu kılacak alanlar eklenerek bilgi eksikliklerinin önüne geçilebilir. Ayrıca Devlet Arşivleri Başkanlığında, belge özetleri de dâhil belgeler konusundaki bütün üst veri standartlarını kontrol edecek ayrı bir birim oluşturulabilir. Yapılacak teknik işlemlerin yanı sıra arşivde çalışacak kişilerin üst veri standartlarını bilen bilgi ve belge yönetimi bölümü mezunları arasından seçilmesi de problemlerin çözümüne katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akgün, A. Ç. ve Çicek, N. (2022). Dijital çağda değişen belge olgusunun arşivcilikte düzenleme ve tanımlamaya etkisi: literatüre dayalı bir inceleme. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 17, 33-58. <https://doi.org/10.26650/bba.2022.17.1127615>
- Anameriç, H. (2019). Arşivlerde belge özetleme, indeks ve katalog standardı oluşturma. *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1, 15-27. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/910084>
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 48- 244-11.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 51- 259-7.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 51- 261-5.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 51- 261-18.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 53- 266-7.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) (Milli Eğitim Bakanlığı Evrakı) 180-9-0-0/ 53- 267-1.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <http://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Çicek, N. (2017). Uluslararası arşiv tanımlama standardının (ISAD-G) Türkiye'deki özel koleksiyonlar için kullanılma koşullarının değerlendirilmesi: İSAM Kütüphanesi Ziyad Ebüzziya Evrakı örneği. Yay. haz. Duygu Türker Çelik, Aslı Akdoğanbulut İnsan, *Diplomasi ve Dış Politika Araştırmalarında Arşivlerin Rolü Uluslararası Sempozyumu* içinde (ss. 285-304). Atatürk Araştırma Merkezi.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. (1992). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi tasnif talimatnamesi*. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi rehberi*. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.
- Hoepfl, M. C. (1997). Choosing qualitative research: A primer for technology education researchers. *Journal of Technology Education*, 9(1), 47-63.
- International Council on Archives. (2000). ISAD(G): General *international standard archival description*.
- Keskin, İ. ve Güler, C. (2023). Arşiv hizmetleri değerlendirme (akreditasyon) kriterleri ve Devlet Arşivleri Başkanlığının (Türkiye) arşiv hizmetlerinin değerlendirilmesi. (Ed.: Y. E. Tansü ve F. Kara), *Tarih Alanında Seçme Yazılar-V*, (311-336). Özgür Yayınları.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Morgan, H. (2022). Conducting a qualitative document analysis. *The Qualitative Report*, 27(1), 64-77. <http://dx.doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5044>.
- Pearce-Moses, R. (2005). *A glossary of archival and records terminology*. The Society of American Archivists.
- Rukancı, F., ve Koç, H. (2010). Arşivcilikte genel tasnif sistemi ve bileşenleri. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 1-21.
- Rukancı, F., Anameriç, H. ve Başar, A. (2023). *Arşiv terimleri*. Devlet Arşivleri Başkanlığı.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi* 4(1), 227-256. <http://dx.doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Şentürk, B. (2017). Provenans ve orijinal düzene saygı prensiplerinin arşiv malzemesinin düzenlenmesi ve tanımlanması açısından gerekliliği. (Ed.: B. Yılmaz vd.), *Bilgi ve Belge Yönetimi Kurumsal Yaklaşımlar*, (413-426). Hiperlink Yayınları.
- Şentürk, B. (2019). Arşivsel tanımlama: arşivi görünür kılmmanın vazgeçilmez unsuru, *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 11, 60-71.
- Yılmaz Şentürk, E. (2019). *Arşivlerde tanımlama ve üstveri: Osmanlı dönemi belgeleri*. Hiperlink Yayınları.

Ek 1

BCA,180900/51/259/7 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : Kütüphaneye alınacak kitaplar hakkında.

Yer Bilgisi : 51 - 259 - 7

Belge Tarihi : 26.04.1923-00.00.0000

Dosya Ek :

Kurum : 180-9-0-0 / GENEL

Dili :

Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntülen Al

■ Gösterilen belge.

■ Daha önce satın aldınız.

Sayı	Seçim	Ön İzleme
1	☐	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q

**T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI**

FON ADI	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (GENEL)
FON KODU	180-9-0-0
KUTU NO	51
DOSYA NO	259
GÖMLEK NO	7
SAYFA ADEDİ	

↶
↷

-
+

Ek 2

BCA,180900/53/266/7 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : Mersin Sultanisi Kütüphanesi'ne ait kitap listesi.

Yer Bilgisi : 53 - 266 - 7

Belge Tarihi : 16.08.1923-00.00.0000

Dosya Ek :

Kurum : 180-9-0-0 / GENEL

Dili :

Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntüleri Al

■ Gösterilen belge.
■ Daha önce satın aldınız.

Sayı	Seçim	Ön İzleme
1	☒	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q
5	☐	Q
6	☐	Q
7	☐	Q
8	☐	Q
9	☐	Q
10	☐	Q
11	☐	Q
12	☐	Q

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	
FON ADI	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (GENEL)
FON KODU	180-9-0-0
KUTU NO	53
DOSYA NO	266
GÖMLEK NO	7
SAYFA ADEDİ	
TARİH	
GİZLİLİK DERECESİ	
ÖZEL NO	

Ek 3

BCA,180900/51/261/5 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : Halk kütüphanelerine sevk edilecek kitaplar hakkında.
Yer Bilgisi : 51 - 261 - 5
Belge Tarihi : 09.11.1925-00.00.0000

Dosya Ek :
Kurum : 180-9-0-0 / GENEL
Dili :
Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntülen Al

Gösterilen belge.
Daha önce satın aldınız.

Sayı	Seçim	On İzleme
1	☒	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q
5	☐	Q
6	☐	Q
7	☐	Q
8	☐	Q
9	☐	Q

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	
FON ADI	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (GENEL)
FON KODU	180-9-0-0
KUTU NO	51
DOSYA NO	261
GÖMLEK NO	5
SAYFA ADEDİ	
TARİH	
GİZLİLİK DERECESİ	

Ek 4

BCA,180900/51/261/18 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : Bazı kütüphane ve müzelere Türk Tarih Encümeni Mecmuası'ndan birer takım gönderilmesi.

Yer Bilgisi : 51 - 261 - 18

Belge Tarihi : 29.07.1925-00.00.0000

Kurum : 180-9-0-0 / GENEL

Dili :

Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntüleri Al

☐ Gösterilen belge.

☐ Daha önce satın aldınız.

Sayı	Seçim	On İzleme
1	☐	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

FON ADI	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (GENEL)
FON KODU	180-9-0-0
KUTU NO	51
DOSYA NO	261
GÖMLEK NO	18
SAYFA ADEDİ	
TARİH	
GİZLİLİK DERECESİ	

Ek 5

BCA,180900/53/267/1 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : TanınMatbaası'nda basılıp Matbaa-i Amire'ye teslim edilen kitap listesi, Telif ve Tercüme Heyeti tarafından basılıp kütüphanelere yollanan kitaplar ve Havza'dan kitap talebi.

Yer Bilgisi : 53 - 267 - 1

Belge Tarihi : 29.12.1924-00.00.0000

Dosya Ek :

Kurum : 180-9-0-0 / GENEL

Dili :

Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntülen Al

Gösterilen belge:

Diğer önce satın aldınız:

Sayı	Seçim	On İzleme
1	☒	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q
5	☐	Q
6	☐	Q
7	☐	Q
8	☐	Q
9	☐	Q
10	☐	Q
11	☐	Q

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI	
FON ADI	MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (GENEL)
FON KODU	180-9-0-0
KUTU NO	53
DOSYA NO	267
GÖMLEK NO	1
SAYFA ADEDİ	
TARİH	
GİZLİLİK DERECESİ	
ÖZET NO	

Ek 6

BCA,180900/48/244/11 numaralı özet görüntüsü

Belge Özeti : Kütüphane kurma talepleri ve kütüphanelere gönderilen kitap listeleri.	Kurum : 180-9-0-0 / GENEL
Yer Bilgisi : 48 - 244 - 11	Dili :
Belge Tarihi : 27.12.1924-00.00.0000	Görüntü Sayısı :

Seçili Görüntüleri Al

☐ Gösterilen belge.

☐ Daha önce satın aldınız.

Sayı	Seçim	Ön İzleme
1	☒	Q
2	☐	Q
3	☐	Q
4	☐	Q
5	☐	Q
6	☐	Q
7	☐	Q
8	☐	Q

□

↶ ↷

- +